

UNIVERSITATEA A.I. CUZA IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE

**DISCURSUL POLITIC TELEVIZUAL DIN TIMPUL
PANDEMIEI**

Rezumatul tezei de doctorat

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. Univ. Dr. Cărașu Luminița

DOCTORAND: Bălăiasa Robert Claudiu

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

Școala Doctorală de Studii Filologice

ANUNȚ

La data de 27.11.2025, ora 12:00, în Laboratorul C, domnul BĂLĂIASA ROBERT CLAUDIU va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul „DISCURSUL POLITIC TELEVIZUAL DIN TIMPUL PANDEMIEI” în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul FILOLOGIE.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte: Prof. univ. dr. Lăcrămioara Dorina PETRESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Coordonator de doctorat: Prof. univ. dr. Luminița Mirela CĂRĂUȘU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți: Prof. univ. dr. habil. Adrian Chircu, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

CS I Florin Teodor OLARIU, Institutul de Filologie „Al. Philippide” Iași, Filiala Academiei Române

Prof. univ. dr. habil. Alina GANEA, Universitatea „Dunărea de jos” din Galați

Teza poate fi consultată la Biblioteca Facultății de LITERE. Vă invităm să participați la ședința de susținere a tezei.

Cuprins

Capitolul I - Introducere	6
1. Stadiul actual al cercetării	6
2. Scopul lucrării	10
3. Structura lucrării	11
4. Descrierea corpusului	12
Capitolul al II-lea – O perspectivă teoretică asupra discursului politic televizual	14
a. Discurs. Analiza critică a discursului. Discurs politic	14
1. Perspectiva asupra discursului	14
2. Analiza critică a discursului	18
3. Specificitatea discursului politic	22
4. Conferințele de presă politice	24
b. Perspectiva lexico-semantică asupra discursului politic televizual. Considerații teoretice .	28
1. Ambiguitatea semantică în discursul politic contemporan	28
2. Discursul evaziv politic	32
3. Limba de lemn în discursul politic	33
4. Clișeele în discursul politic	35
5. Înnoirea lexicală – împrumuturi în discursul politic	36
6. Inovația semantică în discursul politic	39
7. Moda lingvistică în discursul politic	41

c. Retorică și argumentare. Perspectiva retorică asupra discursului politic televizual.	
Considerații teoretice	44
1. Analiza semiotică a discursivității	44
2. Nivelul macrostructural	46
3. Retorica discursului	50
4. Tendințe actuale în teoria argumentării	52
5. Principii și tehnici de argumentare	53
7. Comunicarea politică și retorica argumentării	57
8. Discursivitatea retorică	59
9. Retorica în discursul politic televizual	63
10. Forța persuasivă a retoricii în discursul politic televizual	69
11. Roluri performative discursive în discursul politic televizual	73
12. Mecanismul limbajului argumentativ în discursul politic televizual	74
13. Retorica în conferințele de presă	80
d. Pragmatică și teoria relevanței. Comunicarea nonverbală în discursul politic televizual.	
Considerații teoretice	81
1. Textul oral	81
2. Implicaturile conversaționale și presuposițiile	84
3. Principiul politeții	88
4. Teorii pragmatice ale politeții	90
5. Teoria relevanței	96
6. Cooperare și conflict	98

7. Strategii ale politeției și ale impoliteției	101
8. Limbaj gestual. Comunicarea nonverbală în discursul politic televizual	104
8.1. Indicatori comportamentali	104
8.2. Norma vestimentară	108
8.3. Tactica persuasivă a privirii	110
8.4. Tactica persuasivă a mâinii	111
Concluzii parțiale	112
Capitolul al III-lea	125
Analiza retorico-pragmatică a discursului politic televizual din timpul pandemiei	125
1. Analiza retorică a discursului politic televizual din timpul pandemiei	125
1.1 Moduri în care politicienii evită întrebările	127
1.1.a. Atacarea întrebării	128
1.1.b. Răspunsul incomplet	129
1.1.c Refuzul de a răspunde	130
1.1.d. Ignorarea întrebării	132
1.1.e Repetarea răspunsului	134
1.2. Figuri retorice	136
a. Întrebarea retorică	136
b. Preteriția	141
c. Eufemismul	147

2. Analiza pragmatică a discursului politic televizual din timpul pandemiei	151
2.a. Tipuri de mărci pragmatic-discursive în discursul politic televizual din timpul pandemiei	151
2.a.1 Mărcile pragmatic-discursive de structurare a discursului în discursul politic televizual din timpul pandemiei	152
2.a.2 Mărcile pragmatic-discursive de contact în discursul politic televizual din timpul pandemiei	161
2.a.3 Mărcile pragmatic-discursive ale rândului la cuvânt în discursul politic televizual din timpul pandemiei	173
2.a.4 Mărcile ezitării și corectării în discursul politic televizual din timpul pandemiei .	184
2. a.5 Mărcile modalizării și nuanțării în discursul politic televizual din timpul pandemiei	194
2.b. Presupozițiile – tip al implicitei lingvistice în discursul politic televizual din timpul pandemiei	229
b.1. Tipuri de presupoziii	230
b.2. Declanșatori de presupoziii	233
2.c. Tipuri de deixis în discursul politic televizual din timpul pandemiei	253
c.1 Deixisul personal	253
c.2 Deixisul social	256
c.3 Deixisul spațial	260
c.4 Deixisul temporal	262
c.5 Deixisul textual (discursiv)	269
c.6 Deixisul descriptiv	274
2.d. Strategii persuasive în discursul politic televizual din timpul pandemiei	276

d.1 Tematica discursurilor politice.....	277
d.2 Instrumente sintactice care contribuie la atingerea persuasiunii	280
d.3 Strategia persuasivă a citatului	282
d.4 Strategia persuasivă a politeții	284
d. 4.1. Strategii ale politeții pozitive în discursul politic televizual	285
d.4.2. Strategii ale politeți negative în discursul politic televizual românesc	297
d.5. Strategii ale impoliteții	314
d.6 Strategia persuasivă a minciunii	327
2.e. Analiza comunicării nonverbale în discursul politic televizual din timpul pandemiei	333
e.1. Indicatori comportamentali în comunicarea politică nonverbală din timpul pandemiei	333
e.1.a. Indicatori ai dominanței	334
e.1.b. Indicatorii defensivității	340
e.2. Mărci pragmatic-discursive în comunicarea politică nonverbală din timpul pandemiei	370
e.2.a Mărcile de structurare a discursului în comunicarea politică nonverbală din timpul pandemiei	370
e.2.b. Mărcile rândului la cuvânt în comunicarea politică nonverbală din timpul pandemiei	371
e.2.c. Mărcile ezitării în comunicarea politică nonverbală din timpul pandemiei	378
e.3. Gesturi care însoțesc comunicarea politică televizuală din timpul pandemiei	382
Concluzii parțiale	391
Concluzii generale	394

Bibliografie	411
ANEXE	429
1. Declarație de presă susținută de președintele României, Klaus Iohannis- 24.02.2020	429
2. Declarația de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis, înaintea participării la reuniunea grupului de lucru interinstituțional. – 11.03.2020	439
3. Declarația de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis - 10.03.2020	442
4. Declarație de presă susținută de președintele României, domnul Klaus Iohannis, la finalul vizitei de la unitățile mobile ATI de la Romexpo – 18.06.2020	445
5. Conferința de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis - 21.10.2020	452
6. Declarația de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis, la finalul ședinței Consiliului Suprem de Apărare a Țării- 26.02.2020	462
7. Declarațiile de presă susținute de Președintele României, domnul Klaus Iohannis, la finalul participării la evenimentului organizat cu prilejul închiderii oficiale a campaniei naționale de împădurire „O pădure cât o țară” – 16.12.2020	465
8. Conferința de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis – 25.11.2020	472
9. Conferință de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis- 28.04.2020	488
10. Conferința de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis – 09.09.2020	514
11. Conferința de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis – 03.11.2020	529
12. Conferința de presă susținută de Președintele României, domnul Klaus Iohannis 19.08.2020	540
Subcorpus 1- Corpus de lucru al tezei. Analiza comunicării verbale în discursul politic televizual din timpul pandemiei	550
Subcorpus 2 Corpus de lucru al tezei. Analiza comunicării nonverbale în discursul politic televizual din timpul pandemiei	636

Prezenta lucrare are ca punct de plecare tipul de discurs folosit de către oamenii care stau în fruntea țării și conduc milioane de oameni. Ne-am propus să analizăm discursul politic al lui Klaus Iohannis din timpul pandemiei. Discursul politic este unul dintre cele mai vechi tipuri de discurs care au existat vreodată, având originile în Antichitate și evoluând pe parcursul secolelor.

Ne-am propus să oferim o imagine de ansamblu asupra discursului politic și asupra trăsăturilor care îl individualizează, concentrându-ne atenția asupra unei perioade grele, prin care întreaga umanitate a trecut, originalitatea acestei lucrări provenind din contextul în care a apărut corpusul analizat.

Atunci când aducem în discuție discursul politic, avem certitudinea că acest subiect a fost dezbătut din diverse perspective încă din Antichitate, deoarece acest tip de discurs a reprezentat încă de atunci cuvântul de lege și deciziile celor mai importanți oameni din stat.

Lucrarea de față este intitulată *Discursul politic televizual din timpul pandemiei* pentru că se concentrează asupra discursului oferit de vârful societății românești într-o perioadă tensionată în care s-a aflat întreaga planetă, din cauza coronavirusului. Am ales elementul televizual al discursului politic, întrucât importanța acestui tip de discurs constă, nu doar în informațiile transmise de către Klaus Iohannis, ci și în felul în care acesta le transmite, aspect ce poate fi interpretat prin referințele nonverbale pe care le poate oferi politicianul. Altfel spus, doar prin intermediul televizualului se poate înțelege un discurs în totalitate și poate fi interpretat corect din toate perspectivele comunicării ce urmează a fi dezbătute.

Prin redactarea acestei lucrări ne propunem să realizăm câteva obiective care ar trebui să ofere o imagine de ansamblu asupra discursului politic televizual și asupra modului de adresare al politicianilor către popor și de raportare a jurnaliștilor către conducerea statului. Așadar, încercăm să selectăm un corpus de texte cât mai relevante, care să exprime în mod corect aspectele teoretice discutate. Încercăm să expunem particularitățile interacțiunii, din perspectiva rolurilor instituționale de jurnalist și politician, la nivelul comunicării verbale și a celei nonverbale din cadrul discursului televizual politic românesc din pandemie. Și nu în ultimul rând, încercăm să prezentăm niște principii de bază ale strategiilor argumentativ-persuasive specifice declarațiilor și conferințelor de presă politice televizuale românești.

Deși lucrări foarte bine elaborate despre *discursul politic* au fost scrise de-a lungul timpului din perspective variate, încă nu s-a publicat nicio lucrare de acest tip, care să prezinte

discursul politic în contextul pandemiei de coronavirus, în special pe teritoriul României. Din această perspectivă, lucrarea curentă este una originală, deoarece este prima dată în istorie când întreaga planetă are contact cu o astfel de situație, pandemia fiind o noutate pentru omul modern, în special pentru clasa politică, care are datoria de a îndruma populația și de a lua decizii favorabile pentru aceasta. Ceea ce ne-am propus este să observăm și să analizăm cum anume reușește conducerea unei țări să transmită informații esențiale într-o astfel de situație complicată, care a acaparat întreg globul, din perspectiva strategiilor retorico-diplomatice ale discursului politic, din perspectiva politetii pragmatice, a mărcilor de contact, a implicaturilor conversaționale, a deixisului, toate acestea fiind susținute sau combătute de comunicarea nonverbală a președintelui României, Klaus Iohannis.

Studiul nostru, intitulat *Discursul politic televizual din timpul pandemiei*, este alcătuit din trei capitole, primul reprezentând o introducere, cu informații legate de stadiul actual al cercetării, prezentarea corpusului și precizări importante despre conceptul de discurs politic, cât și despre diferența dintre declarație de presă și conferință de presă.

Capitolul al doilea este format din patru subcapitole care conțin concepte teoretice ce descriu aspecte lexico-semantică, retorice și pragmatice ale discursului politic. Primul subcapitol este alcătuit din câteva aspecte teoretice din perspectivă lexico-semantică ale discursului politic, reprezentate de *Ambiguitatea semantică în discursul politic contemporan*, *Rolul limbii de lemn* sau *Inovația semantică în discursul politic*. Principalele teorii discutate aici sunt legate de proprietatea semantică, care introduce analiza discursului politic din punctul de vedere al ambiguității semantice, permițând atât identificarea strategiilor folosite de către interlocutori în astfel de situații, cât și investigarea mecanismelor discursive. Mai apoi am menționat și câteva aspecte legate de inovația semantică a discursului politic prin intermediul împrumuturilor. Al doilea subcapitol prezintă concepte precum *Retorica discursului*, *Discursivitate retorică* și *Comunicare politică și retorica argumentării*. În această parte am încercat să stabilim importanța retoricii în cadrul discursului politic încă din Antichitate, dar și tendințele actuale folosite în retorica argumentării. Al treilea subcapitolul este format din informații teoretice despre trăsăturile pragmatice ale discursului politic, descriind teorii precum: *Implicaturile conversaționale și presuposițiile*, *Teorii pragmatice ale politetii*, *Principiul politetii*, *Teoria relevanței*, dar și *Teorii ale politetii și ale impolitetii*. Principalele teorii pragmatice abordate au fost strâns legate de teoriile lui Grice și de implicaturile conversaționale și maximele conversației, continuând cu politetea pozitivă și cea negativă teoretizate de către Brown și Levinson. Ultima parte a acestui subcapitol este

intitulat *Analiza comunicării nonverbale în discursul politic televizual*, în care am prezentat *Indicatori comportamentali*, *Norma vestimentară electorală*, dar și câteva informații care stau la baza unui personaj politic, mâinile și privirea, teoretizate în capitole precum *Puterea privirii*, *Tactica persuasivă a privirii* sau *Tactica persuasivă a mâinii*. Informații importante despre comunicarea nonverbală sunt extrase din teoriile lui Peter Collet despre gesturi și comportament. Elementele principale pe care am pus accentul în acest capitol, privirea și mâinile, sunt și cele pe baza cărora am alcătuit analiza din partea practică, întrucât reprezintă puținele gesturi involuntare realizate de politicieni, în cazul nostru de către Klaus Iohannis, care sunt încărcate de semnificație.

Ultimul capitol este reprezentat de partea practică și este transpus în *Analiza retorico-pragmatică a discursului politic televizual din timpul pandemiei*. Analiza retorico-pragmatică reprezintă cea mai mare parte a lucrării, cea mai detaliată din studiul nostru și este repartizat în capitolul al III-lea. Analiza retorico-pragmatică a fost realizată în subcapitole, care reprezintă în oglindă principalele capitole din partea teoretică, astfel a fost împărțită în *Analiza retorică a discursului politic din perioada pandemiei*, *Analiza pragmatică a discursului politic din timpul pandemiei*, și *Analiza comunicării nonverbale în discursul politic din timpul pandemiei*. În subcapitolul despre retorică analizăm elementele strategiei diplomatice de oferire a răspunsului la întrebări din cadrul conferințelor de presă politice ale lui Klaus Iohannis, pe baza clasificării făcute de către și Bull & Mayer și Bhatia Aditi. În subcapitolul dedicat pragmaticii, dezvoltăm mai multe teorii, plecând de la tipurile de mărci interactive, la presupuziții și elemente deictice teoretizate de către C. Fillmore, până la strategiile persuasive utilizate în discursul politic din timpul pandemiei, precum principiul politeții și al impoliteții. În ultimul subcapitol dedicat comunicării nonverbale, stabilem cu ajutorul indicatorilor comportamentali ai lui Peter Collett și cu ajutorul teoriilor lui Allan Pease ce efecte au mesajele lui Klaus Iohannis, dacă acesta nu poate coordona vorbele cu gesturile în timpul discursului.

În ceea ce privește metoda utilizată în lucrarea de față, afirmăm că metoda pe care ne-am bazat este cea a analizei pe baza unui corpus: „rezultat al unei operațiuni complexe, de deconstrucție și de reconstrucție, corpusurile, în special cele de mare întindere, permit, mai ales grație lecturilor de tip reticular ce devin posibile prin aplicarea instrumentelor de analiză

informatizată, o revalorizare a noțiunilor centrale în analiza discursului: discurs(ivitate) și text(ualitate).”¹

Pentru identificarea trăsăturilor retorico-pragmatice ale discursului politic din timpul pandemiei și, ulterior, pentru analiza acestui tip de discurs am avut în vedere un număr semnificativ de conferințe și declarații de presă, aparținând lui Klaus Iohannis, de la începutul pandemiei în România, începând din februarie 2020 și continuând pe parcursul a zece luni, pe care le-am preluat de pe site-ul prezidențial al României, *Președintele României*², unde au fost încărcate de administrația prezidențială, după înregistrarea audio-video a conferințelor.

Analiza se realizează doar pe baza conferințelor și declarațiilor de presă politice din timpul pandemiei, transcrise audio- video, începând cu luna februarie 2020, susținute de către președintele României, Klaus Iohannis și regăsite în Anexe. Fiecare exemplu extras se regăsește într-un subcorpus în Anexe.

În capitolul Anexe al acestei lucrări, se regăsesc toate discursurile consultate, transcrise după anumite convenții de transcriere, pentru întocmirea corpusului de lucru al tezei, împreună cu data la care au fost publicate pe site-ul administrației prezidențiale, link-ul către pagina online unde se poate găsi discursul în format audio-video și transcrierea integrală a textelor.

Convențiile de transcriere a materialului audio-video au fost preluate din Luminița Hoarță Căraușu (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2013.

Toate discursurile care alcătuiesc corpusul acestei lucrări servesc aceluiași scop, și anume, evidențierea, exemplificarea și analizarea trăsăturilor retorico-pragmatice ale discursului politic televizual din timpul pandemiei de coronavirus.

În urma analizei realizate, s-a constatat că discursul președintelui Klaus Iohannis este plin de mărci pragmatice și figuri retorice. S-a observat că discursul primului om din stat este unul care se substituie unui tipar instituționalizat, deoarece nu se poate pregăti în totalitate întrebărilor care urmează a-i fi puse de către jurnaliști, iar acest aspect produce diverse exemple de exprimări care îi trădează președintelui stările emoționale.

¹ Nagy, Rodica , *Dicționar de analiză a discursului*, p. 4.

² <https://www.presidency.ro/ro/>

Din perspectivă retorică, s-au regăsit multe exemple în care președintele consideră întrebările jurnaliștilor ca fiind deplasate sau repetitive. Am mai menționat în lucrarea de față faptul că Klaus Iohannis nu a acceptat de-a lungul conferințelor sale ca oamenii de presă să adreseze mai mult de o întrebare în cadrul sesiunilor de întrebări. Plecând de la ideea expusă în GALR, unde se vorbește despre abilitatea individului de a comunica participând la activitățile dialogale, ca fiind „competența dialogică a individului, ce presupune control și autocontrol comunicativ, adaptare dinamică la situație și colaborare cu partenerii de dialog unde controlul reprezintă capacitatea locutorului de a înțelege și a evalua corect scopurile comunicative ale alocutorilor în diverse stadii ale interacțiunii verbale și de a-și înțelege și formula clar propriile scopuri comunicative”³, putem afirma că președintele nu a dorit mai mult de o întrebare de la jurnaliști pentru a nu fi pus în situații dificile sau de a se face de rușine în fața camerelor de filmat.

S-a constatat în corpusul pe care am lucrat, că președintele recurge la diverse strategii retorice pentru a convinge publicul de importanța ideilor pe care le transmite sau pentru a motiva alegerile și afirmațiile pe care le face. Dintre figurile retorice folosite de acesta, am analizat *întrebarea retorică, preteritia și eufemismul*.

Întrebarea retorică a fost explicată în literatura de specialitate din mai multe perspective. Klaus Iohannis utilizează în discursul său și întrebări retorice în serie, despre care Mihaela Liliana Dobre spune că reprezintă o strategie importantă de persuadare a publicului-receptor și de manipulare a opiniei prin apărarea poziției vorbitorului. Prin cumularea unor interogații de acest fel în aceeași situație, emițătorul reușește să creeze un efect de insistență asupra unui anumit subiect sau asupra propriei opinii prin emfază, spre deosebire de întrebările utilizate singular în context⁴.

Privind din punct de vedere retoric, am considerat că cel mai important aspect este prezentarea modului de a răspunde al politicianului în cadrul conferințelor de presă la care a participat în timpul pandemiei, într-un context social tensionat, în care publicul avea foarte multe întrebări legate de siguranța fiecăruia. Astfel, plecând de la clasificări realizate de Bull și Mayer⁵, iar mai târziu Bhatia⁶, am regăsit în discursurile lui Klaus Iohannis strategii

³ GALR, II, 2008, p. 820.

⁴ Mihaela- Liliana, Dobre, *Întrebarea retorică în discursul politic de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în Studii și cercetări lingvistice, Academia Română, SCL, LXXI, 2020, nr. 2, București, pp. 231-243.

⁵ Bull, P., Mayer, K. (1993) „How not to answer questions in political interviews”. *Political Psychology*, 14(4), pp. 651-666; Bull, P. (1998) „Political interviews: television interviews in Great Britain”.

specifice de a răspunde la întrebările jurnaliștilor. Dintre aceste strategii, în corpusul nostru s-au regăsit *refuzul de a răspunde, evitarea întrebării, răspunsul pe jumătate, repetarea unui răspuns anterior*.

S-a observat că strategia *atacarea întrebării* răuvoitoare a fost una rar folosită de președinte, deoarece politicienii pot, fie să încerce să respecte regulile jocului și să ofere ceva care să semene cu un răspuns, fie să atace întrebarea și să explice cu argumente ce le displace la ea.⁷ Klaus Iohannis s-a simțit lezat în puține cazuri pentru a ataca întrebarea unui jurnalist. Pe de altă parte, s-au găsit multe exemple în care subiectul întrebării i-a displicut șefului statului și a evitat să răspundă sau a răspuns pe jumătate la întrebare.

Am constatat o „regulă” a conferințelor președintelui, și anume necesitatea adresării unei singure întrebări de către fiecare jurnalist care a participat la conferință. Dacă un ziarist îndrăznește să adreseze o a doua întrebare, șeful statului reacționează prin *ignorarea întrebării*. Acest lucru se întâmplă deseori când reporterul îl întrerupe pe omul politic sau când acesta nu dorește să răspundă din cauza atingerii unui subiect incomod.

Din punct de vedere pragmatic, am analizat discursul politic al Președintelui și prin prisma mărcilor interactive teoretizate de Catherine Kerbrat-Orecchioni. Din categoria mărcilor de structurare a discursului, m-am raportat la mărcile de intervenție, care pot fi la rândul clasificare în: mărci de deschidere (*în legătură cu, despre, păi, așa, deci*), vocative (*domnule, stimate*), formule de cerere de permisiune (*dacă-mi permiteți*); mărci scalare (*înainte de toate, mai întâi*); mărci de dezvoltare a intervenției (*în continuare, deci, referitor la*); mărci de închidere; adverb și locuțiuni (*în încheiere, în fine, pe scurt, rezumând, concluzionând*). Pe lângă aceste mărci lingvistice, am supus declarațiile și analizei din punctul de vedere al mijloacelor nonlingvistice sau paralingvistice. Astfel, am extras spre exemplificare situații în care se regăsesc aceste mărci, analizând rolul pe care îl ocupă fiecare în economia frazelor (ex. *înainte să* - marcator discursiv, în primul rând – folosit pentru a accentua importanța subiectului, *referitor la, pe scurt, în legătură* - grupuri prepoziționale clișeizate).

În ceea ce privește mărcile pragmatice de contact utilizate în conferințele de presă, am realizat analiza atât din perspectiva mărcilor pragmatice ale locutorului, cât și a mărcilor pragmatice ale interlocutorului. Din perspectiva locutorului, am observat că se utilizează două

⁶ Bhatia, Aditi, *Critical discourse analysis of political press conferences*, în *Discourse & Society*, SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi), Vol 17, pp. 173–203.

⁷ Bull, P., Mayer, K. *op. cit.*, p. 654.

tipuri de mărci de contact. În primul rând, mărci de stabilire sau restabilire a contactului, unde ne raportăm la formule tipizate, întrebări stereotipe, formule de salut sau formulele *captatio benevolentiae*, de cerere de permisiune, vizând obținerea implicării în activitatea interlocutivă a unui alocutor ((*îmi*) *permiteți?*, *se poate?*)”⁸. Așadar, am analizat forme standard de salut, *bun ziua, bună seara*, evidențiind atât scopul protocolar pe care îl au cât și menirea de a capta atenția publicului. Avem totodată și formulări de cere a permisiunii, cum ar fi *dacă îmi permiteți*, care vizează obținerea implicării în activitatea interlocutivă. În al doilea rând, avem mărcile de atragere a atenției locutorului, în discursurile analizate, locutorul folosește mărci pragmatice de contact de tipul verbelor și locuțiunilor verbale epistemice. Tot spre a atrage atenția, locutorul folosește și mărci pragmatice de contact ale confirmării propriilor spuse și mărci de contact ale dezacordului exprimat cu referire la ideile conținute în propriul discurs al locutorului. Astfel, am extras exemple în care avem verbe ca *vedeți*, folosit aici pentru a atrage atenția sau pentru a schimba subiectul, *știți*, verb de cogniție, având fie funcție fatică fie rolul de a indica un anumit context mental al vorbitorului.

Din perspectiva mărcilor pragmatice de contact ale interlocutorului, am analizat discursurile propuse prin prisma subcategoriilor indicate de Aurelia Merlan: : a) *mărci-stimul*, b) *mărci de verificare a calității receptării* și c) *mărci ale eșuării receptării*.⁹ Mărcile-stimul încadrează unități comunicativ-lingvistice care exprimă adeziunea, confirmarea, uimirea, curiozitatea, atenția, dezacordul etc. Interlocutorului, din categoria mărcilor eșuării receptării am amintit: interjecții, adverbe sau propoziții scurte întrebuințate interogativ (*cum?*, *poftim?*, *ce-ai spus?*), urmate uneori de o propoziție imperativă, prin care se solicită repetarea intervenției sau de o propoziție justificativă (*nu am înțeles, n-am auzit*). Astfel, am analizat o serie de mărci stimul printre care: *adică*, mărci ale acordului (*da*), mărci ale dezacordului (*nu*). În ceea ce privește mărcile rândului la cuvânt, care au fost categorizate de Aurelia Merlan în: *mărci de solicitare a rolului de locutor*; *mărci de alocare/transfer al rolului de locutor* și *mărci de apărare a rolului de locutor*.¹⁰ Solicitarea rolului de locutor poate fi îndetificată prin diverse metode de preluare a cuvântului, observate printr-un sunet, o silabă sau un cuvânt rămas în suspensie, de întrerupere a intervenției în curs de către interlocutor, prin diferite mijloace lingvistice: fonetice- lungirea unei vocale din primul cuvânt, semn că solicită ascultarea, lexicale- pronunțarea unor verbe precum *ascultă!*, *știți?*, *vezi?*, conjuncția *deci*, interjecții ca *iată*, *uite*, sintactice- repetarea pronumelui personal *eu*. Întreruperea prin

⁸ GALR (2005): *op.cit.*, p. 833.

⁹ Aurelia Merlan., *op. cit.*, p. 99.

¹⁰ Aurelia Merlan, *op .cit.*, p. 99.

mijloace nonlingvistice poate consta în gesturi, mimică, tuse etc.¹¹ Astfel, am extras exemple unde se evidențiază mărci de tentativă a intervenției în conversație (*deci, iată*).

Am identificat de asemenea și *mărci de alocare/transfer al rolului de locutor*, ele apar atunci când vorbitorul dorește să își termine discursul și oferă niște semnale care arată că cedează cuvântul. În această direcție am expus spre analiză situații de întrerupere a vorbitorului, prin tăierea frazelor și intervenția bruscă, dar și situații de întrerupere spre restabilirea rândului la cuvânt.

Nu în ultimul rând, m-am referit în analiza mea și la mărcile de apărare/menținere a rolului de locutor, care pot fi exprimate prin formule cenzurative, prin care locutorul își exprimă nemulțumirea că intervenția lui este întreruptă prin creșterea intensității vocii, încetinirea tempoului sau lungirea vocalelor.¹² Am identificat în acest sens o serie de conectori ca: *de asemenea, mai mult, în plus, pot să vă spun*, prin aceștia, președintele având intenția de a menține rolul de locutor, de a accentua ideile sau de a adăuga o notă de credibilitatea acestora.

În continuare, am abordat discursul politic din perspectiva mărcilor ezitării și corectării, teoretizate și clasificate în mai multe tipologii, din perspectiva lui Schegloff, ar exista mai multe tipuri de corectări¹³. În exemplele analizate de mine, cea mai des întâlnită situație este autocorectarea, delimitată prin mărci ca: *mai exact, adică* (marcă de justificare), *să spunem că* (elaborare și explicare a unei idei), *na acuma* (mărci pragmatic-discursive ale ezitării).

Din punct de vedere sintactic, am analizat mărci afective care surprind implicațiile pragmatice. Astfel, menționăm clivarea frazei, ce presupune scindarea frazei ca strategie a emfazei. Am analizat două exemple de fraze trunchiate, acestea intrând și în categoria declanșatorilor de presupoziii, denumite și structuri presupozitionale, am identificat astfel fraze ce conțin adverbe relative, adunând informațiile prezentate anterior. Clivarea frazei poate avea loc și prin construcții negative, printr-o întrebare în interiorul frazei. Din această categorie, am analizat două exemple în care președintele folosește întrebări în mijlocul frazei, vrând să accentueze ideea principală transmisă.

¹¹ Aurelia Merlan., *op.cit.*, p. 100.

¹² Aurelia Merlan., *op.cit.*, p. 102.

¹³ Schegloff, E., Jefferson, G., Sacks, H., 1977, *The preference for self-correction in the organization of repair in conversation*, în *Language*, 53, p. 362.

Un ultim aspect sub care am supus analiza mărcilor pragmatic-discursive este legat de modalizatori, aceștia fiind metode de a arăta felul în care se raportează locutorul la un conținut propozițional, atât atitudinea sa cognitivă, cât și cea evaluativă, față de lucrurile reale sau potențiale, descrise printr-un anumit limbaj.¹⁴ Din categoria modalizatorilor lexicali, avem: verbe lexicale cu sens modal, precum verbele deontice, verbele volitive, epistemice sau construcțiile apreciative.

În scopul unei analize cât mai cuprinzătoare, am abordat în continuare discursul politic al lui Klaus Iohannis și din perspectiva presuposițiilor, acestea fiind un tip de interferențe pragmatice. Semnificația presuposițiilor în pragmatică este de a viza inferențe pragmatice specifice sau presupuneri, care sunt înglobate în anumite expresii lingvistice și care pot fi izolate prin intermediul unor teste lingvistice specifice, cum ar fi negația.¹⁵ Presuposițiile ca întreg au fost exemplificate prin următoarea taxonomie: presuposiția semantică, presuposiția pragmatică și presuposiții existențiale. În ceea ce privește presuposiția semantică, am plecat de la ideea lui Catherine Kerbrat-Orecchioni cum că presuposiția semantică înseamnă totalitatea informațiilor care sunt antrenate automat în formularea enunțului, în care ele sunt intrinsec înscrise, indiferent de specificitatea cadrului enunțiativ.¹⁶ Astfel, aceste elemente sunt atrase de unități lingvistice, a căror putere presuposițională depinde de reprezentarea lor semantică; acest tip de presuposiție este generat de verbe precum „a se lăsa de”, „a începe”, „a se opri”, „a înceta”.

Presuposițiile sunt legate de anumite cuvinte dar și de aspecte ale structurii de suprafață, unități lexicale care au fost numite în lingvistica pragmatică *declanșatori de presuposiții*¹⁷. Astfel, în analiza mea, m-am raportat și la această serie de declanșatori: predicate sau verbe factive, predicate sau verbe nonfactive, verbe aspectuale incoative/continuative/terminative, verbe sau predicate implicative, elemente iterative, construcții interogative, condiționale ireale, subordonatele relative respectiv attribute nonrestrictive.

Din categoria predicatelor sau verbelor factive, cele mai des întâlnite verbe factive fiind „a ști”, „a se cunoaște”, „a fi de la sine înțeles”, „a-și da seama”, „a regreta”. Am regăsit în discursul analizat verbe din care pot decurge mai multe presuposiții. În ceea ce privește verbele aspectuale incoative, continuative și terminative am identificat o serie de exemple prin

¹⁴ GALR, 2005, p. 673.

¹⁵ S. C. Levinson, *Pragmatics*, p. 180.

¹⁶ Catherine Kerbrat-Orecchioni, *L'implicite*, Armand Colin Éditeur, Paris, 1998, p. 25.

¹⁷ S. C. Levinson, *op.cit.*, p. 180.

care aceste verbe formau presupozii: *termina, continuă, să începem*. Tot din această categorie am analizat și exemple cu verbe sau predicate implicative: *mă abțin, să evite, reușim*. Și construcțiile interogative dau naștere unor serii de presupozii, în exemplele analizate de mine, am expus diverse întrebări adresate de jurnaliști care declanșează presupozii structurale, am luat spre exemplu șase situații de acest gen. Un alt tip de declanșator pe care l-am exemplificat în analiza mea este cel al condiționalelor ireale, am extras din discursul președintelui trei situații în care formulări ca *este cum se spune* sau *dacă îmi permițeți să mă exprim așa* atenționează presupozii ce pot decurge din ideile exprimate.

Prin urmare, prin intermediul declanșatorilor de presupozii, „se realizează un transfer, atât emoțional, cât și cognitiv între protagoniștii actului comunicativ (președinte și jurnaliști) și telespectatori”¹⁸, căroră li se și produce o anumită percepție sau atitudine despre primul om în stat, dar și despre anumite evenimente la care acesta a participat și acțiuni pe care acesta le-a întreprins.

Pentru o mai amplă analiză asupra discursului politic, am luat în considerare și tipurile de deixis care pot fi regăsite în discursul public. În ceea ce privește deixisul personal, așa cum am regăsit la Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, folosirea pronumelor personale de persoana I și a II-a singular cu funcție deictică înfățișează în limba română o serie de trăsături distinctive față de alte limbi, care pot fi explicate prin aplicarea sistematică a regulii omiterii pronumelui de persoana I și a II subiect, deoarece necesitatea de a exprima emfaza care determină prezența pronumelor, depășește nivelul gramaticalității propriu-zise.¹⁹ Astfel, am identificat o serie de exemple în discursurile lui Klaus Iohannis în care se regăsește această formă a deixisului social, fiind analizate forme de identificare a emițătorului și receptorului (ex: eu), utilizarea pronumelui personal *noi*.

O altă formă de deixis pe care am luat-o în considerare este cea a deixisului social, ea reflectând aspecte sociale ale situației de comunicare, tipurile de forme care lucrează ca mărci ale deixisului social sunt similare cu acelea care marchează deixisul personal. Așadar, prin deixisul social, emițătorul își descrie natura relației cu interlocutorul său prin desemnarea unui interlocutor. În sprijinul acestei teorii am adus trei exemple în care statutul social este marcat de utilizarea acestui tip de deixis: *domnule, dumneavoastră*.

¹⁸ Loredana Alexandrescu, *Argumentarea și persuasiunea în discursul televizual românesc actual. Interviu*, teză de doctorat, coord. Luminița Cărașu, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2022, p. 415.

¹⁹ Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Conversația: structuri și strategii*, p. 87.

Am analizat discursul politic al președintelui și din prisma deixisului spațial, elementele deictice ale acestuia vizând relații în interiorul diverselor coordonate spațiale. Astfel, am oferit exemple atât din categoria sistemului referențial pozițional, reprezentat de cuvinte ca *aici, acolo*, cât și din cea a sistemului referențial dimensional, ilustrat cu ajutorul unor cuvinte de tipul *în fața / în față, în spatele / în spate, la stânga / la dreapta, deasupra / dedesubt* etc. În extrasele aduse spre analiză, am expus diferitele sensuri spațiale pe care le pot avea formele: *acolo, aici, această*. Prin exemplele date, am evidențiat cum neutralizarea opoziției de distanță se face în favoarea ideii de obiect definit, întrucât demonstrativele folosite sunt convertite la funcția de intensificatori ai semnificației și se comportă prin aceasta ca elemente din sfera articolului.²⁰

Totodată, am tratat analiza și prin referirea la deixisul temporal, el fiind exprimat prin mai multe modele de formare: cele temporale ale verbelor, cele adverbiale și cele exprimate strict prin adverbe sau construcții adverbiale. Conform teoriei lui Lyons, există *timpuri metalingvistice* pe de o parte, împărțite în semantice și teoretice, care exprimă valori temporale și deictice pure, iar pe de altă parte, există *timpuri ale unei anumite limbi*, care demonstrează și o serie de valori aspectuale și modale și sunt văzute ca niște realizări concrete ale primelor.²¹ Astfel, am evidențiat acest tip de deixis prin numeroase exemple, atenția fiind concentrată pe definirea relațiilor în interiorul diferitelor coordonate temporale. Am regăsit în analiză elemente temporale precum: *acum, ieri, astăzi, asta, înainte, după* etc.

Mai apoi, am analizat discursul președintelui din perspectiva strategiilor persuasive. Am discutat la început despre strategii persuasive precum tematica discursurilor și instrumente sintactice care realizează persuasiunea. Din punctul de vedere al tematicii, cele mai multe exemple au legătură cu pandemia și cu partidul PSD. Instrumentele semantice utilizate pentru realizarea persuasiunii, din exemplele noastre, au fost topica, reprezentată de frazele lungi, citatul, negația, dar și minciuna. Cele mai detaliate strategii ale persuasiunii pe care le-am dezbătut pe larg au fost strategiile politeții, teoretizate de Brown și Levinson, iar mai apoi de Kerbrat-Orecchioni, și strategiile impoliteții ale lui J. Culpeper.

²⁰ S. C. Levinson, *op.cit.*, p. 83.

²¹ J. Lyons, *Semantics*, 1977, Cambridge, p.680.

Am împărțit exemplele în politețe negativă și politețe pozitivă, după modelul lui Brown și Levinson²², și le-am atribuit fiecărui tipar strategiile teoretizate de cei doi lingviști. Astfel, la strategiile politeții pozitive am analizat exemple care conțineau prezentarea mulțumirilor, ceea ce președintele întreprindea în deschiderea discursurilor sale, adresându-se poporului. Mai apoi, am reușit să analizăm rugămințile, care reprezintă „dorința locutorului ca interlocutorul său să facă un anumit lucru prin însăși recunoașterea intenției locutorului, ca el să facă acel lucru ca urmare a dorinței locutorului”²³, exemplificată în câte două ocurențe. Mai apoi, am trecut la căutarea trăsăturilor comune (common ground), adoptarea unei atitudini optimiste și evitarea dezacordului.

Din perspectiva strategiilor impoliteții ale lui Culpeper, am exemplificat strategii ale impoliteții pozitive, precum *încercarea de a-l face pe celălalt să se simtă inconfortabil*, prin contrazicerea, contestarea, contestarea dreptului de a vorbi.²⁴ Strategiile impoliteții negative au fost exemplificate prin *strategia agresiunii verbale*, *ridiculizarea celuilalt*, *folosirea imperativului* (respectați, uitați-vă, feriți-vă).

Datorită teoriei formulate de Vrij, am putut demonstra unele situații în care președintele Klaus Iohannis a încercat să mintă în cadrul discursurilor sale. Anumite caracteristici ale discursului pot oferi mai multe tipuri de indicatori ai minciunii, după cum afirmă Vrij. Acesta consideră că oamenii vizează contextul verbal al mesajului transmis, iar alții maniera în care sunt comunicate informațiile. Drept urmare, putem observa minciuni în discursul unei persoane pe baza unor indicatori verbali, precum proiectarea imaginii de ansamblu, digresiunile, ecranarea, alegerea cuvintelor, evitarea asumării, dar și nonverbali, cum ar fi viteza, pauzele sau tonul vocii²⁵.

Din punct de vedere pragmatic, în ceea ce privește comunicarea nonverbală, s-a constatat că gesturile președintelui se împart în două categorii: gesturi conștiente și gesturi inconștiente. În ceea ce privește gesturile conștiente, acestea au fost analizate și menționate ca gesturi care însoțesc comunicarea și ajută vorbitorul să-și susțină ideile, precum Fig. 54, în care președintele își îndreaptă mâna către mască atunci când vorbește despre măsurile sugerate de către specialiștii din domeniul sănătății, sugerând importanța acestora și oferindu-

²²P. Brown, S.C. Levinson, *Politeness: Some universals in language usage*, 1987,

²³ Elena Negrea, *Pragmatica ironiei. Studiu asupra ironiei în presa scrisă românească*, Editura Tritonic, București, 2010, p. 241.

²⁴ Culpeper, J., *Towards an anatomy of impoliteness*, în *Journal of Pragmatics* 25, 1996, p.355.

²⁵ Vrij, A. (2001), disponibil online la <https://ereader.perlego.com/1/book/1007525/12>,

se drept exemplu. Aceste gesturi reprezentate de deicticele gestuale, văzute în GALR ca deictice „ostensive”, care îndeplinesc o funcție persuasivă sau o funcție explicativă.²⁶

În ceea ce privește analiza nonverbală a discursului, am urmărit teoretizarea realizată de Peter Collett a indicatorilor comportamentali²⁷. Am remarcat că indicatorii comportamentali sunt expresiile unui limbaj, dar poate fi văzut și ca un limbaj foarte neobișnuit pentru că, deși toți îl vorbim fluent, deseori nu înțelegem ce transmit alții sau ce ne spun indicatorii lor despre ei.

Astfel, am exemplificat acești indicatori în mai multe ramuri. Din categoria indicatorilor dominanței, fața reprezintă atât un paravan pentru toate modalitățile senzoriale, cât și cea mai importantă sursă de semnale trimise în exterior, de la trăsături ale vocii ca accentul și intonația, la miile de expresii care implică ochii, mușchii capului și feței. Totodată, am evidențiat cum și mărimea maxilarului și a mandibulei semnalează dominanța din două motive: în primul rând, pentru că dinții reprezintă o armă foarte primitivă și foarte eficientă și în al doilea rând, pentru că dezvoltarea unui maxilar puternic este susținută de testosteron, care este în strânsă legătură cu dominanța și agresiunea. Spre exemplificare am reușit să extrag trei situații (imagini) din declarațiile de presă ale Președintelui, unde indicatorii dominanței menționați de Peter Collett sunt regăsiți. Astfel, am expus exemple diverse în care dominația era exemplificată prin scoatere maxilarul în față, acest gest implică o ridicare ușoară a capului sau împingerea dinților de jos peste cei de sus, ceea ce poate semnifica siguranță de sine, sentimentul propriei valori, capacitatea de a acționa, mândrie, în unele zone, indică chiar orgoliu și aroganță.²⁸ Într-o situație de nemulțumire față de atitudinea unui jurnalist, care a insistat cu o întrebare, am observat poziția capului ținut drept, care reprezintă poziția omului cu o atitudine neutră față de cele auzite.

Din categoria indicatorilor defensivității, am avut în vedere în primul rând zâmbetul, acesta fiind cel mai ușor de produs și dezarmant pentru că îi imprimă interlocutorului sentimente pozitive și reduce suspiciunile. Zâmbetele autentice pot fi privite ca niște magneți, având caracteristica de a acționa de la distanță, modificând sentimentele oamenilor și concentrându-le pe toate în aceeași direcție. Datorită acestor trăsături, zâmbetele ajung să fie folosite pe post de arme defensive, reușind chiar să includă grade diferite de deschidere a

²⁶ GALR, II, 2008, p. 638.

²⁷ Peter Collett, *Cartea Gesturilor*.

²⁸ Septimiu Chelcea, Loredana Ivan și Adina Chelcea, *Comunicarea nonverbală: gesturile și postura*. Cuvintele nu sunt de-ajuns, Editura Comunicare.ro, București, 2005, p. 146, disponibil și online la https://www.academia.edu/9304247/Comunicare_nonverbala, accesat în data de 24 august 2023.

gurii. Așadar, în multe situații am observat și zâmbete artificiale, care pot fi identificate prin diferite caracteristici: durează mult mai mult decât cele sincere, spontane, tind să se reducă la jumătatea inferioară a feței în timp ce în zâmbetele autentice sunt solicitați mușchii care ridică colțurile gurii și cei din jurul ochilor care trag ușor sprâncenele în jos, sunt controlate de alte părți ale creierului față de cele autentice. În acest sens, am extras din declarațiile președintelui cinci exemple unde am analizat atât zâmbete autentice, spontane, cât și zâmbete artificiale, am analizat atât trăsăturile unui zâmbet autentic cât și circumstanțele și poziționarea feței în cazul zâmbetelor forțate.

Pe lângă acest indicator, mi-am axat atenția și spre privire și poziția sprâncenelor. Există patru posturi de bază care implică atât mișcarea sprâncenelor, cât și cea a ochilor, din perspectiva lui Peter Collet: prima este reprezentată de sprâncenele și ochii relaxați — este expresia feței când este odihnită, a doua este cea a sprâncenelor relaxate și ochii măriți — reprezintă expresia amenințătoare a furiei, incluzând uneori și coborârea sprâncenelor, a treia este reprezentată de sprâncenele ridicate și ochii măriți — este expresia facială echivalentă cu reacția prototipică la frică și cea de a patra, sprâncenele ridicate și ochii relaxați — este expresia facială a sumisiunii.²⁹ În baza acestor date, am regăsit două exemple grăitoare în care subiectul ales adoptă o poziție defensivă/dominantă prin privire sau poziția sprâncenelor. Deoarece expresiile faciale ale furiei includ printre altele și coborârea sprâncenelor, o persoană care își face un obicei din a-și coborî sprâncenele va da de înțeles că este mai furioasă. Larisa Tiedens arată că exprimarea furiei este deseori interpretată ca un semn de putere. Acest lucru pare a fi explicația pentru care atâtă oameni care se află în poziții de putere își iau un aer de iritare continuă, deoarece acest lucru îi face să pară dominanți.³⁰

Măinile ocupă de asemenea o poziție importantă în această analiză. De-a lungul timpului, în discursurile marilor oratori, mâinile au jucat un rol crucial, ajutând la intensificarea mesajului transmis sau la acutizarea ideilor. Pentru a supraviețui, politicienii au dezvoltat obiceiul de a se apăra în permanență de atacuri, urmărind cu atenție discursurile acestora, am observat că de foarte multe ori gesticulează des în timp ce vorbesc. În exemplele extrase pentru analiză, am expus situații în care se ridică mâna în semn defensiv, transmițându-se abținerea de la comentarii sau tăierea aerului cu mâinile, de asemenea în scop de apărare. Pentru o mai mare accentuare a ideilor transmise, am extras exemple în care palma

²⁹ Peter Collett, *Cartea gesturilor*, p. 47.

³⁰ Tiedens, L.Z. „Anger and advancement versus sadness and subjugation : the effect of negative emotion expressions on social status conferral” , *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(1) , p . 87.

deschisă împinge aerul sau în care se folosește un deget pentru a sublinia o idee sau a avertiza, în special arătătorul. Uneori degetul este ridicat în aer, didactic sau poate fi folosit ca un pumnal sau o sabie, împins în jos, spre ascultători sau spre un adversar imaginar.³¹ Pentru a accentua necesitatea respectării regulilor de prevenire a infecției cu coronavirus, am regăsit numeroase exemple în care degetul arătător scrutează aerul în semn amenințător. În momente de încordare, am extras exemple în care președintele se joacă cu verigheta sau își îndreaptă postura și își aranjează cravata și sacoul. În argumentările sale publice, pentru a-și evidenția motivele, argumentele, am extras imagini în care enumeră pe degete ipotezele de care se leagă.

Pe lângă gesticulație, și privirea are un rol important în analiza discursului nonverbal. Allan Pease a realizat o clasificare detaliată a privirii: *privirea oficială*, *privirea de anturaj*, *privirea intimă*. Am adus în discuție și taxonomia făcută de Daniela Rovența-Frumușani, care menționează următoarele funcții ale privirii: indicarea rolului în comunicare, exprimarea feedback-ului, informarea unei alte persoane că poate interveni în discuție și semnalarea naturii relației „dominare vs. supunere”.³² Pentru a evidenția rolul privirii în analiza realizată, m-am raportat la două exemple unde avem fie o privire activă, care să indice intenția de dialog direct cu telespectatorii, fie o privire ferită, de ezitare a contactului vizual.

În completarea analizei discursului nonverbal, am analizat de asemenea și mărcile pragmatic-discursive. Din categoria mărcilor de structurare paraverbale, se pot observa mărcile de structurare a intervenției prin gesturi precum: cel care urmează să ia cuvântul își drege vocea, nonverbale, cel care încheie intervenția face un gest cu mâna, își modifică poziția pe scaun sau alte mijloace paraverbale (ton, accent, debit).³³ Astfel, am extras exemple din declarațiile de presă ale lui Klaus Iohannis, în care regăsim dregea vocii folosită înainte de a dezvolta o intervenție, înainte de preluarea cuvântului sau pentru a gândi ceea ce urmează să spună în continuare.

³¹ Peter Collett, *op. cit.*, p. 126.

³² Daniela Rovența-Frumușani, *Semiotică, societate, cultură*, Editura Institutul European, Iași, 1999, p. 196.

³³ Aurelia Merlan, *op.cit.*, p. 93.

Bibliografie

Aioane, Mirela, *Formele alocutive și reverențiale în limbile romanice. Pronumele alocutive în limbajul publicitar*, Editura Universitas XXI, Iași, 2003.

Allan, K., Burrige, K., *Euphemism and dysphemism: Language used as shield and weapon*, Oxford University Press, 1991.

Alexandrescu, Loredana, *Argumentarea și persuasiunea în discursul televizual românesc actual. Interviu*, teză de doctorat, coord. Luminița Cărașu, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2022.

Amossy, Ruth, *Argumentation in Discourse: A Socio-discursive Approach to Arguments*, în *Informal Logic*, Vol. 29, No. 3 (2009), pp. 252-267.

Amossy, Ruth, *Ethos at the Crossroads of Disciplines: Rhetoric, Pragmatics, Sociology*, în *Poetics today*, Volume 22, Number 1, Spring 2001, pp. 1-23.

Anscombe, J. , Ducrot, O. , *Interrogation et argumentation*, în *Langue française*, Paris, Larousse, 1981.

Aristotel, *Retorica*, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

Arndt, Horst and Richard Wayne Janney, *Intergrammar: Toward an Integrative Model of Verbal, Prosodic and Kinesic Choices in Speech*. Berlin: De Gruyter, 1987.

Asher, R. *The Encyclopedia of Language and Linguistics*, vol. 6, Oxford, New York, Seul, Tokio, Pergamon Press, 1994.

Bagley, J., & Manelis, L., Effect of awareness on an indicator of cognitive load. *Perceptual and Motor Skills*, 49, 1979, 591–594.

Bakhtin, M., *Speech Genres and Other Late Essays*. Trans. by Vern W. McGee. Austin, TX: University of Texas Press, 1986 .

Barbă Neagră, Tatiana, *Deixisul spațial: semnificație, referință și mijloace de exprimare*, Institutul de Filologie al AȘM, disponibil și online la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Deixisul%20spatial_% .

Barthes, R. *Rhetorique de l'image*, Vol. 4, 1964.

Bazzanella, Carla, *I segnali discorsivi*. În: L. Renzi: *Grande grammatica italiana di consultazione*. Bologna: Mulino, 1995.

Bărbulescu, Ionuț, *Comunicarea nonverbală în discursul laic și în predică. Studiu comparativ*, teză de doctorat, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca, 2018.

Beaugrande, R., Dressler, W., *Introduction to Text Linguistics*, London, New York, Longman Linguistics Library, 1981.

Bell , A., „The phonetics of fish and chips in New Zealand: marking national and ethnic identities" , *English World-Wide*, 18(2), pp. 243-270; Scott, A.W., Starks, D. (2000) „«No-one sounds like us?» A comparison of New Zealand and other southern hemisphere Englishes" , în A. Bell , K . Kuiper (ed.), *New Zealand English*, Wellington: Victoria University Press, 1997 .

Bhatia, Aditi, *Critical discourse analysis of political press conferences*, în *Discourse & Society*, SAGE Publications (London, Thousand Oaks, CA and New Delhi), 2006, Vol 17, pp. 173–203.

Birdwhistell, R.L., *Kinesics and Context*, Allen Lane, London, 1971.

Birkenbihl, Michael. [1977] (1999). *Train the Trainer*. Munchen: Modene Industrie Verlag (text reprodus în Birkenbihl, Vera F. [1 979] (1 999). *Semnalele corpului. Cum să înțelegem limbajul copului*. București: Editura Gemma Press (Signale des Korpers. Trad. rom. R. Procopiescu).

Bourdieu, P., *Language and symbolic power*. Cambridge : Polity Press, 1991.

Bourdieu, P. , . *La noblesse d'état*'. Editions de Minuit, 1989.

Botezatu, Petre, *Introducere în logică*, Editura Polirom, 2007.

Botoșineanu, Luminița, Hobjilă, Angelica, *Fenomene lexico-semantică*, în Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă, *Limba română în Moldova istorică*, vol. 1. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, 2002.

Breton, Philippe, *La parole manipulée*, Paris, Éditions de la Découverte, 1997 .

Brown, P., Levinson, S.C., [*Politeness: Some universals in language usage*](#), 1987.

Brunel Pierre, *Companion to Literary Myths. Heroes and Archetypes*, 1992.

Bull, P., Mayer, K., „How not to answer questions in political interviews". *Political Psychology*, 14(4), pp. 651-666; Bull, P. (1998) „Political interviews: television interviews in Great Britain", 1993.

Calibris, Geneviève, *L'expression gestuelle de la pensée d'un homme politique*, Internet URL-
http://www.wolton.ears.fr/collcom/b_21fr_kpresentation.html

Patrick Charaudeau, Rodolphe Ghiglione, *Talk show-ul. Despre libertatea cuvântului ca mit*, Traducere de Oana Pocovnicu, Prefață de Daniela Zeca-Buzura, Polirom, 2005.

Chambat Pierre, *Spațiu public, spațiu privat: rolul medierii tehnice*, Grenoble, 1995.

Caron, Jean , *Processing connectives and the pragmatics of Discourse*, în J. Verschueren, Marcella Bertuccelli Papi, *The pragmatic perspective*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1987.

Chouliaraki, L. & N. Fairclough. *Discourse in Late Modernity: Rethinking Critical Discourse Analysis*. Edinburgh University Press, 1999.

Cebotaros, Viorica, *Aspecte pragmatice ale actului <scuzei> în limba română*, teză de doctorat coord. de către prof. univ. dr. Popa Gheorghe, Bălți, 2017, disponibil online la http://www.cnaa.md/files/theses/2017/51635/viorica_cebotaros_thesis.pdf.

Chelcea, Septimiu, Loredana Ivan și Adina Chelcea, *Comunicarea nonverbală: gesturile și postura*. Cuvintele nu sunt de-ajuns, Editura Comunicare.ro, București, 2005, disponibil și online la https://www.academia.edu/9304247/Comunicare_nonverbala.

Cheng, M., ‘*The Standoff – What is Unsaid? A Pragmatic Analysis of the Conditional Marker “If ”*’, *Discourse & Society* 13(3) ,2002: 309–17.

Chevalrer Jean/ Gheerbrant Alain, *Dicționar de simboluri*, Traducere de Micaela Slavescu, Polirom.

Chițoran, Dumitru, Cornilescu, Alexandra, 1985, *Elements of English Sentence Pragmatics*, TUB, București.

Chomsky, N., *Aspects of the Theory of Syntax*, Massachusetts, 1965; *Current Issues in Linguistic Theory*, Paris, 1975.

- Clayman, S.E., 'Answers and Evasions', *Language in Society* 30(3): 2001, 403–42.
- Cmeciu, Camelia Mihaela, *Strategii persuasive in discursul politic*, Iași, Universitas XXI, 2005.
- Codoban, Aurel, *Gesturi, Vorbe și Minciuni. Mic tratat de semiotică gestuală extinsă și aplicată*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014, disponibil și online la <https://docplayer.fr/62058422-Aurel-codoban-gesturi-vorbe-si-minciuni-mic-tratat-de-semiotica-gestuala-extinsa-si-aplicatahtml>.
- Cojocari, Cristina, „Semiotica și pragmatica salutului”, în *Limba română*, 2008, p. 22, disponibil și online la <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A20627/pdf>.
- Collett, Peter., *Cartea gesturilor. Cum putem citi gândurile oamenilor din acțiunile lor*, traducere Alexandra Borș, Editura Trei, București, 2005.
- Constantinescu, Mihaela-Viorica, *O abordare a complimentului în română din perspectiva im/politeții de gradul I*, în „Studii și cercetări lingvistice”, LXVI, 2015, nr. 1, București.
- Constantinescu Dobridor, Gheorghe, *Dicționar de termeni lingvistici*, Teora, București, 1998.
- Constantinovici, Elena, *Politețea și rolul ei în procesul comunicării cu ceilalți*, disponibil și online la https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/116-121.pdf.
- Coteanu, I., *Crestomație de lingvistică generală*, Editura Fundației România de mâine, București, 1998.
- Culpeper, J., *Towards an anatomy of impoliteness*, în *Journal of Pragmatics* 25, 1996, Lancaster University.
- Culpeper, J., *Using language to cause offence*, Cambridge University Press, New York, 2011.
- Dascălu, Valentina, *Manipulation through Words: rhetorical Devices in political and religious Speeches*, în Horia Hulban (editor), *Style in Language, Discourses and Literature*, Editura Lumen, Iași, vol al 2-lea.
- Dascălu Jinga, Laurenția, *Corectarea și autocorectarea în conversația spontană*, București, Editura Academiei Române, 2002.

Dascălu Jinga, Laurenția, *Pauzele și întreruperile în conversația românească actuală*, București, Editura Academiei Române, 2006.

De Landtsheer, C., *Introduction to the Study of Political Discourse*, în O. Feldman și C. de Landtsheer (eds.), *Politically speaking: A worldwide examination of language used in the public sphere*, Connecticut, Greenwood Publishing Group, 1998, 1-16.

DEX, Dicționarul explicativ al limbii române, Editura Univers Enciclopedic, București, ediția a II-a, 1996.

Diaconescu, Ion, *Sintaxa limbii române, II, Relațiile sintactice*, București, [Universitatea București, Facultatea de Litere], Tipografia Universității București, 1992.

Dicționar de Științe ale Limbii, Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu Ruxândoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, Editura Nemira, București, 2005.

Dobre, Mihaela- Liliana, *Întrebarea retorică în discursul politic de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în Studii și cercetări lingvistice, Academia Română, SCL, LXXI, 2020, nr. 2, București, pp. 231-243.

Dolgin, K.M., Sabini, J., „Experimental manipulation of a human nonverbal display: the tongue show affects an observer's willingness to interact”, *Animal Behaviour*, 30, pp. 935-936; Jones, N., Kearins, J., Watson, J. (1987) „The human tongue show and observers' willingness to interact: replication and extensions”, *Psychological Reports*, 60, 1982, pp. 759-764.

Domenach, Jean-Marie, *Propaganda politică*, traducere de Lungu Dana, Iași, 2004.

Dragoș, Elena, *Introducere în pragmatică*, Cluj, Casa Cărții de Știință, 2000.

Ducrot, O., *Dire et ne pas dire. Principes de sémantique linguistique*, Paris, 1972.

Eco, Umberto, *O teorie a semioticii*, traducere Radu Cezar, Popescu Costin, 2008.

Eco, Umberto, *Limitele interpretării*, traducere de Ștefania Mincu și Daniela Bucșă, Editura Pontică, Constanța, 1996.

Edelman, Murray, *Political language*, Academic Press, 1977.

Edmondson, W., *Spoken discourse. A model for analysis*, Londra, 1981.

Ekman, P., Friesen, W.V., O'Sullivan, M. (1988) „Smiles when lying”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, pp. 414-420;

Ekman, P., Friesen, W.A., „The repertoire of nonverbal behavior: categories, origins, usage, and coding”, *Semiotica*, 1, 1969, pp. 49-98.

Ekman, P., *Telling Lies*. New York: W.W. Norton, 2001.

Fairclough, N., *Critical Discourse Analysis*. New York: Longman, 1995.

Fairclough, N. & R. Wodak, . *Critical Discourse Analysis*. In T.A. van Dijk (ed.) *Introduction to Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*, vol. 2. Thousand Oaks, 258–284. Sage, 1997.

Daiana, Felecan, *Aspecte ale polifoniei lingvistice. Teorie și construcție*, Editura Tritonic, București, 2010.

Felecan, Daiana, *Actul verbal expresiv de tip scuză – considerații preliminare*, Limbă, cultură și identitate românească, a XXII-a ediție a Simpozionului internațional al Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”, 2023.

Ficeac Bogdan, *Tehnici de manipulare*, Editura Nemira.

Fillmore, C., *Lectures on deixis*, CSLI Publications, N. 65, Stanford, California, 1997.

Fillmore, C., *Towards a Theory of Deixis*, 1971.

Fillmore, C., *Santa Cruz Lectures on Deixis*, Mimeo, Indiana University Linguistics Club, 1975.

Fraser, B., *Hedged Performatives* , în P. Cole, J. L. Morgan (eds.), 1975, p. 187-210; *Perspectives on Politeness* , „Journal of Pragmatics” , 1990, nr. 14.

Fraser, B. *An approach to discourse markers*, în *Journal of Pragmatics*, 1990.

Fraser, B., *Pragmatic Markers*, în *Pragmatics*, 1996.

Fraser, B., "Discourse Markers", în J. Mey, R. E. Ascher (ed.), *Concise Encyclopedia of*

Pragmatics, Amsterdam, Lausanne, NY, Oxford, Sgannon, Singapore, Tokyo, Elsevier, 1998, pp. 256-257.

Fraser, B., "Towards a Theory of Discourse Markers", în K. Fischer (ed.), *Approaches to Discourse Particles*, vol 1, *Studies in Pragmatics*, (2006), Amsterdam, Elsevier, 2006, pp. 189- 204.

Frege, G., *Über Sinn und Bedeutung*, 1952, în *Zeischrift für Philosophie und philosophische Kritik*, 100, 1962,

GALR (2005): *Gramatica limbii române*, Editura Academiei Române, București, vol. I, *Cuvântul*; vol al II-lea, *Enunțul*.

GALR (2008): *Gramatica limbii române*, Editura Academiei Române, București, vol. I, *Cuvântul*; vol al II-lea, *Enunțul*.

Gardiner, A.H., *Langage et acte de langage. Aux sources de lapragmatique*, Lille, Presses universitaires de Lille, 1989.

Genette, G., *Figuri*, București, Editura. Univers. 1978.

Gerstle, Jacques, *Comunicarea politică*, Iași, Editura. Institutul European, 2002, traducere Cămară Ionesi Gabriela.

Gherasim, P., *Semiotica modalităților*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 1997.

Goffman, Goffman, *Interaction ritual. Essays on face-to-face behavior*, New York, Garden City, Doubleday&Co, Inc, 1967; *Forms of talk*, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1981, pp 84-85.

Gohl, Christine, Sussane Günthner, *Grammatikalisierung von weil als Diskursmarker in der gesprochenen Sprache*. Konstanz: Fachgruppe Sprachwissenschaft; Arbeitspapier, 1999.

Gorban- Cojocariu, Ancuța *Tipuri de discurs în textele românești ale Hertei Müller*, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava.

Grice, H.P. *Logic and conversation*, In: *Syntax and Semantics*, Vol. 3, *Speech Acts*, de Peter Cole și Jerry L. Morgan. New York: Academic Press, 1975.

Grize, Jean-Blaise, *L'ARGUMENTATION aujourd'hui*, Paris, PUF, 2004.

Grize, Jean-Blaise, *Logique naturelle et communications*, Paris, PUF, 1996.

Grize Jean- Blaise, *Pour aborder l etude des structures du discours quotidien* în *Langue Francaise*, 1981, nr. 50.

Grosz, B. J., & Sidner, C. L., *Attention, intentions and the structure of discourse*. Computational Linguistics, 12, 1986, 175-204.

Guțu-Romalo, Valeria, *Corectitudine și greșeală*, București, Editura. Științifică, 1972.

Haineș, Rosemarie, *Televiziunea și reconfigurarea politicului*, Iași, Editura. Polirom, 2002, pp. 79-81.

Have, P. *Doing Conversation Analysis: A Practical Guide*. London: Sage, 1999.

Haverkate, Henk, "Deictic categories as mitigating devices", *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, vol. 2, nr. 4, 1992, pp. 505-522.

Held, Gudrun, "Politeness in linguistic research", *Politeness in language*, Mouton de Gruyter, Berlin, 1992.

Hoară Cărașu, Luminița, „Conceptul de politețe”, în *Limba română: ipostaze ale variației lingvistice*, Actele celui de-al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română, București, 3-4 decembrie 2010 (II), Pragmatică și stilistică, Rodica Zafiu, Camelia Ușurelu, Helga Bogdan Oprea (eds.), Editura Universității din București, București, 2011.

Hoară Cărașu, Luminița (coordonator), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2023.

Hoară Cărașu, Luminița, *Dinamica morfosintaxei și pragmaticii limbii romane actuale*, Iași, Editura Cermi, 2007.

Hoară Cărașu, Luminița: *Mărci pragmatice de contact în discursul televizual românesc actual*, în *Meridian critic*, Număr special (vol. 38), 2022, p. 149-180.

Hoară Cărașu, Luminița, *Teorii pragmatice ale politeții*, in *Revista de lingvistică generală și românească „Philologos”*, Anul II, nr. 5-6 (3), 2007, p. 153-163.

Hoarță Cărașu, Luminița, *Teorii pragmatice ale politeției*, în *Pragmatica pronumelui*, Luminița Hoarță Cărașu (coord.), Editura Cermi, Iași, 2005.

Hoarță Cărașu, Luminița, *Strategii argumentative în discursul românesc actual* în volumul *Teorii și practici ale comunicării*, Editura Cermi, Iași, 2008, pp.367-385.

Hoarță Cărașu, Luminița, *Mărcile modalizării/nuanțării în româna vorbită*, în *Analele Universității „Dunărea de jos”*, Galați, „Lexic comun, lexic specializat”, Anul XVI, nr. 1(29), Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2023, p. 66-87.

Hoinărescu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, L., (Coord.), *Aspecte ale politeției pragmatice în româna contemporană vorbită în Interacțiunea verbală (IV II). Aspecte teoretice și aplicative*. Corpus, Editura Universității din București, 2007.

Hoinărescu, Liliana, *Funcția persuasivă a presupozițiilor în discursul mediatic românesc*, în „*Studii și cercetări lingvistice*”, LXVII (1), 2016, disponibil și online la <https://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A25207>.

Hoinărescu, Liliana, "Pragmatica reformulării în limba română. Funcții discursive ale marcatorului *adică*", *SCL*, nr 1-2, 2015, 3-33.

Holly, W. (1989) 'Credibility and Political Language', in R. Wodak (ed.) *Language, Power and Ideology: Studies in Political Discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Holmes, J. (1986) „*Functions of you know in women's and men's speech*”, *Language in Society*, 15, pp. 1-22.

Ilie, Cornelia, 1994, *What Else Can I Tell You? A Pragmatic Study of English Rhetorical Questions as Discursive and Argumentative Acts*, Stockholm, Almqvist /Wiksell Int.

Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, *Conversația. Structuri și strategii*, București, Editura All Educational, 1999 .

Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, *Limba și comunicare*, București, Editura All Educational, 2003 .

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, „Întrebarea retorică”, în *Discursul parlamentar românesc (1866-1938). O perspectivă pragma-retorică* (coordonator Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, în colaborare

cu Mihaela-Viorica Constantinescu), Editura Universității din București, București, 2018, p. 460, disponibil și online la https://www.academia.edu/69419653/Discursul_parlamentar_rom.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Discursive perspective and argumentation in the Romanian parliamentary discourse. A case study*, în *L'analisi linguistica e letteraria*, Facoltà di Scienze linguistiche e Letterature straniere Università Cattolica del Sacro Cuore, 2008, pp. 435-441.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Sintaxă și funcționare discursive: preteritia în discursul politic*, în R. Zafiu, B. Croitor, *Studii de gramatică. Omagiu doamnei profesoare Valeria Guțu Romalo*, 2009, pp. 105-108.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, „Strategii ale impoliteții”, în *Discursul parlamentar românesc (1866-1938). O perspectivă pragma-retorică* (coordonator Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, în colaborare cu Mihaela-Viorica Constantinescu), Editura Universității din București, București, 2018, pp. 351-360.

Irimia, D., *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iași, 1997.

Irimia, D. *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași, 1999.

Jakobson, Roman, *Essais de linguistique generale*, Paris, Ed. Du Minuit, 1963.

Jankelevitch, Vladimir, *Ironia*, Editura Dacia, 1994, Traducator: Florica Dragan și V. Fanache.

Karttunen, L. *Presupposition and Linguistic Context*, în *Proceedings of the Texas Conference on Performatives, Presuppositions and Implicatures*, Arlington, Virginia, 1977.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *La conversation*. Paris: Seuil, 1996.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *La description des échanges en analyse conversationnelle: l'exemple du compliment*, *Documentation et recherche en linguistique allemande contemporain - Vincennes*, n°36-37, 1987. Dialogues. Du marivaudage à la machine. pp. 1-53; https://www.persee.fr/doc/drlav_0754-9296_1987_num_36_1_1054; Fichier pdf généré le 29/03/2019.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *Les interactions verbales*, t. 1, Paris, Armand Colin, 1990.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *Les actes de langage dans le discours. Théorie et fonctionnement*, sous la direction de Henri Mitterand, Éditions Nathan/VUEF, 2001, Paris.

Kinneavy, James, *A Theory of Discourse*, Prentice Hall, 1971.

King Larry, Gilbert, Bill, *Secretele comunicării. Cum să comunici cu oricine, oricând și oriunde*, traducere Daniela Neacșu, Editura Amaltea, București, 2002.

Kiparsky, C și P. Kiparsky, în D. Steinberg și L.Jakobovits, *Semantics an Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*, Cambridge, 1971.

Labov, W., Fashel, D., *Therapeutic discourse: psychotherapy as conservation*, Academic Press, 1977.

Lakoff, G., [*Linguistique et logique naturelle*](#), Paris, 1976.

Lakoff, G. *Presupposition, and relative well-formedness*, în Steinberg & Jakobovis, 1971.

Lakoff, G., „Hedges: a study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts", *journal of Philosophical Logic*, 2, 1973, pp. 458-508;

Leech , Geoffrey, *Principles of Pragmatics*, Longman, 1983.

Levinson, S. *Pragmatics*, Cambridge University Press, 1983.

Vincenzo Lo Cascio, *Gramatica argumentării. Strategii și structuri*, Traducere Doina Condrea-Derer, Alina-Gabriela Sauciuc, Editura Meteora Press, București, 2002, pp. 189-220.

Lyons, J., *Semantics*, Cambridge University Press, 1977.

Lyons, J., *Introductions to Theoretical Linguistics*, Cambridge, University Press, 1968; trad. Rom. *Introducere în lingvistica teoretică*, București, Editura. Științifică, 1995, pp 460-466.

Macagno, Fabritio, Douglas Walton, 2014, *Emotive language in Argumentation*, Cambridge, Cambridge University Press.

Machiavelli, Niccolo, *Principele*, tradus de Smaranda Bratu Elian, Editura Humanitas.

Maingueneau, Dominique, 1999, *Ethos, scenographie, incorporation*, în *Images de soi dans le discours. La construction de l'ethos*, edited by Ruth Amossy, (Lausanne: Delachaux et Niestle).

Maingueneau, Dominique, *Pragmatică pentru discursul literar*, Institutul European, trad. Raluca Balațchi, 2007.

Mara, Edith, *Per un analisi dei segnali discorsivi nell italiano parlato*. in K. Lichem, Edith Mara, Susanne Knaller, *Aspetti della Sintassi dell 'italiano contemporaneo*, Tübingen, Narr, 1986.

Merlan, Aurelia, *Mărcile interactive și funcțiile lor în dialog*, în Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă, *Limba română în Moldova istorică*, vol. 1. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, p. 92-105, 2002.

Metzeltin, M. *Gramatică explicativă a limbilor romanice. Sintaxă și semantică*, traducere Dinu Moscal, Editura Universității „A. I. Cuza”, Iași, 2011.

Mey, Jacob, *Pragmatics*, Oxford- Cambridge USA, Blackwell, 1993.

Meyer, B. J. F., Brandt, D. M., & Bluth, G. J. (1980). *Use of top level structure in text: Key for reading comprehension in ninth grade students*. Reading Research Quarterly, 16, 72-103.

Miecznikowski, Johanna și Bazzanella, Carla, "The attenuating conditional: context, appropriateness and interaction", Anita Fetzer (coord.), *Context and appropriateness. Micro meets macro*, John Benjamins, Amsterdam, 2007.

Moeschler, J., Reboul, Anne, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, traducere Carmen Vlad, Liana Pop, Cluj, Editura Echinox, 1999.

Moraru Lupu, Mihaela, *Strategii ale politeții pozitive (complimentul, mulțumirea) în discursul televizual românesc actual*, teză de doctorat, coord. Luminița Cărașu, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2022.

Ole, Mordrup, *Presupoziții, implicații și verbe franceze*, în „Revue Romane”, Bind 10 (1975) 1, disponibil și online la https://tidsskrift.dk/revue_romane/article/download/29122/25855?inline=1.

Morris, Charles, *Signs, language and behavior*, New York, Prentice- Hall, 1946.

Muchielli, Alex, *Arta de a influența. Analiza tehnicilor de manipulare*, Editura Polirom, 2015, traducere de Mihaela Calcan.

Năstase, Vera , *Acordul afirmativ în limba română vorbită*, în Laurenția Dascălu Jinga, Liana Pop (coordonatoare), *Dialogul în româna vorbită*, Editura Oscar Print, București, 2003.

Nagy, Rodica (coordonator) , *Dicționar de analiză a discursului*, Institutul European, Iași, 2015.

Nanu, Adina, *Arta pe om. Look-ul si intelesul semnelor vestimentare*, Editura Compania, 2001.

Negrea, Elena, *Pragmatica ironiei. Studiu asupra ironiei în presa scrisă românească*, Editura Tritonic, București, 2010.

Niculescu-Gorpin, Anabella-Gloria, *Modalități de persuadare și efectul perlocuționar in discursul politic*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, București [http://ebooks.unibuc.ro/filologie/dindelegan/cuprins.html].

Noel, Marie-Pierre, *La classification des discours politiques de Platon a Aristote*”, în Bonnafeous Simone/Chiron, Pierre et alii: *Argumentation et discours politique*.

O’Barr, W. and O’Barr, J.F. (eds) (1976) *Language and Politics*. Paris/The Hague: Mouton.

Ogden, C. Richards, I. The meaning of Meaning, Editura [Martino Fine Books](#), 2013.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Sintaxa și semantica. Clase de cuvinte și forme gramaticale cu dublă natură (adjectivul, adverbul, prepoziția, forme verbale nepersonale)*, Tipografia Universității, București, 1992.

Pease, A., *Limbajul trupului*, Editura Polimark, 1995, trad. Alexandru Szabo.

Perelman, C., Olbrechts- Tyteca, L., *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, 1971.

Pop, Liana, *La grammaire graduelle, à une virgule près*, Bern, Berlin, Bruxelles, Frankfurt am Main, N. Y., Oxford, Wein, Peter Lang, 2005.

Popa, Florentina, *Verbal și paraverbal în discursul radiofonic*, 2019, disponibil online la https://books.google.ro/books/about/Verbal_%C5%9Fi_paraverbal_%C3%AEn_discursul_ra_di.html?id=23m0rQEACAAJ&redir_esc=y .

Popa, Maria- Corina, *Construcția identității europene în discursul diplomatic*, teză de doctorat, Coord. Andra Vasilescu, Universitatea din București, 2020.

Popescu, Mihaela, *Aspecte ale dezacordului în comunicarea orală*, în Laurenția Dascălu Jinga, Liana Pop (coordonatoare), *Dialogul în româna vorbită*, Editura Oscar Print, București, 2003.

Popescu, Mihaela, „*Păi atunci, putem schimba subiectul! Despre pragmaticizarea unor adverbe din limba română contemporană în perspectiva tipologică romanică*”, în Ofelia Ichim, (coord.), Marius- Radu Clim, Ofelia Ichim, Veronica Olariu, Alina- Mihaela Pricop, Ioana Repciuc (ed.), *Limba și cultura română- structuri fundamentale ale identității naționale: evaluări, perspective*, București: Tracus Arte, 2019, pp. 189-204.

Popescu, Alice, *Exile in pre-pandemic and pandemic times*, Journal of Romanian Literary Studies, nr. 32/2023, pp. 658-667.

Pratt, M. L., *Toward a speech act theory of literary discourse*, Indiana, 1977.

Radu, Carmen- Ioana, *Impolitețea verbală*, în *Simpozionul Internațional de Lingvistică "Convergențe lingvistice" 4*, 2010, București. *Convergențe lingvistice : lucrările celui de al IV-lea Simpozion Internațional de Lingvistică*, București 5-6 noiembrie 2010

Reid Robert, *Taming democracy; Models of Political Rhetoric in Classical Athens*, 1999.

Roventă-Frumușani, Daniela, *Analiza discursului. Ipoteze și ipostaze*, Editura Tritonic, București, 2004.

Rank Hugh: *Persuasion Analysis*, Internet URL- <http://webserve.govst.edu/pa> .

Reboul, Anne, Jacques Moeschler, *Pragmatica azi*, Cluj, Editura. Echinoc, 2001, traducere Liana Pop.

Sanders, T., Spooren, W., Noordman, L., *Toward a Taxonomy of Coherence Relations*, Article in Discourse Processes · January 1992, pp. 1-35.

Sălăvăstru, C. „*Mic tratat de oratorie*”, Editura Universității A.I.Cuza, 2010.

Sălăvăstru, C., *Teoria și practica argumentării*, Iași, Editura. Polirom, 2003.

Sbisă, M., „Ideology and the persuasive use of presupposition”, în J. Verschueren (ed.), *Language and ideology. Selected papers from the 6th International Pragmatics Conference*, I, Antwerp, PrA, 1999, pp. 492-509.

Schegloff Emanuel A., Jefferson, Gail și Sacks, Harvey, 1977, „The preference for Self-Correction in the Organization of Repair in Conversation”, *Language*, 53, 361-382.

Schiffrin, Deborah, *Discourse Markers*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

Searle, John R, *Speech acts*, Cambridge University Press, Cambridge, 1969.

Seca, Jean-Marie, *Les représentations sociales*, Paris, Armand Colin, 2001.

Seiciuc, Lavinia, *Un alt fel de a NU spune : eufemism și disfemism in limbile Romanice*, Suceava : Editura Universității "Ștefan cel Mare", 2011.

Slama-Cazacu Tatiana, *Limba română actuală și funcția ei de comunicare: O Analiză consecvențială*, în *Limba română-Structură și funcții. Actele Colocviului IV al Catedrei de limba română*, coord. G. Pană Dindelegan, București, Editura Universității București., 2005

Soare, Natalia-Alina, *Aspecte ale ironiei în discursul publicistic românesc actual*, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Litere, Școala Doctorală de Studii Fililogice, Iași, 2012.

Solomon, Marcus, *De la propoziție la text*, vol. *Semantică și semiotică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981, p. 34.

Spencer-Oatey, Helen, 2007, „Theories of identity and the analysis of face”, *Journal of Pragmatics* 39, 4, p. 639-656.

Sperber, D., Wilson, D., *La Pertinence. Communication et Cognition*, traducere Abel Gerschenfeld, 1989.

Smith, W.J., Chase, J., Liebllich, A.K., „Tongue showing: a facial display”. *Semiotica*, 11, 1974, pp. 201-246.

Stanciu, Lucia, *Discursul motivațional. O analiză retorico- pragmatică*, teză de doctorat, Universitatea din București, coord. Andra Vasilescu, 2021.

Stati, Sorin, *Connettivi interfrasali e coerenza pragmatica*, în K. Lichem, Edith Mara, Susanne Knaller, *Aspetti dela Sintassi dell' italiano contemporaneo*, Tübingen: Narr, 1986.

Steuckardt, Agnès, „Décrire la reformulation: le paramètre rhétorique”, *Cahiers de praxématique*, 52, 2009, p. 159-172.

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale: dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura. All Educațional, 2001.

Șerbănescu, Andra, *Întrebarea. Teorie și practică*, Editura Polirom, 2002.

Șerbănescu, Andra, *Scripturi culturale și acte de vorbire indirecte în limba română*, în L. Dascălu Jinga, L. Pop (coord.), *Dialogul în româna vorbită*, București, Oscar Print, 95-114.

Ștefănescu Loara, [*Retorica argumentării în discursul politic contemporan*](#), Editura Universității din București, 2008.

Ștefănescu, Ariadna, *Conectori pragmatici*, Editura Universității din București, București, 2007.

Taylor, P.M., *Global Communications, International Affairs and the Media Since 1945*. London: Routledge, 1997.

Tchakhotine, Serge, *Le viol des foules par la propagande politique*, Éditeur Gallimard, 1992.

Techtmeier, Bärbel , *Dialogul – un proces interactiv și dinamic*, în Klaus Bochmann, Vasile Dumbravă, *Limba română în Moldova istorică*, vol. 1. Leipzig: Leipziger Universitätsverlag, p. 107-120, 2002.

Teodorescu, G. , *Putere, autoritate și comunicare politică*, București, Editura. Nemira, 2000.

Thom, Francoise, *Limba de lemn*, București, Editura. Humanitas, 1993, (traducere din limba franceză: *La langue de bois*, Paris, Julliard, 1987.

Tiedens , L.Z ., „Anger and advancement versus sadness and subjugation : the effect of negative emotion expressions on social status conferral" , *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(1), 2001 , pp . 86-94 .

Timoci G. Claudia, *Pragmatica verbului în limba română vorbită actuală*, Teză de doctorat, (coord.) Luminița Mirela Cărașu, Universitatea Alexandru Ioan Cuza, Iași, 2019.

Tournier, Maurice, *Des mots en politique*, Paris, Institut National de la Langue Francaise, 1997.

Tomulescu, Maria, *Particularități lexicale, morfosintactice și retorico-pragmatice ale discursului televizual românesc actual în emisiuni ce au ca subiect moda*, teză de doctorat, coordonator Luminița Cărașu, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2019.

Trandafir, Diana, *Tipuri de implicit lingvistic în dramaturgia românească din perioada interbelică*, teză de doctorat, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2018.

Van Cuilenburg, J. J. , O.Scholten, G.W. Noomen, *Știința comunicării*, București, Editura. Humanitas, 2000.

Van Dijk, T., *Prejudice in discourse*. John Benjamins, 1984.

Van Dijk, T., *Elite discourse and racism*. Sage, 1993.

Van Dijk, Teun A.: ”Critical Discourse Analysis“. In: Tannen, D./ Schiffrin, D./ Hamilton, H. (eds.): *Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell, 2001.

Van Dijk, Teun A., . *Text and context of parliamentary debates*. In: Bayley, P. (ed.). *Cross-Cultural Perspectives on Parliamentary Discourse*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 2004, 339-372.

Van Dijk, T., . *Society in Discourse. How Context Controls Text and Talk*. CUP, 2008.

Van Dijk, T. A., . *Discourse and power*, New York, Macmillan International Higher Education, 2008.

Van Dijk, T., *Discourse, knowledge, power and politics. Towards Critical Epistemic Discourse Analysis*, în Christopher J. Hart (Ed.), *Critical Discourse Studies in Context and Cognition*. Amsterdam: John Benjamins, 2010.

Vasilescu, Andra, *Cum vorbesc românii*. Studii de comunicare (inter)culturală, Editura Universității din București, 2007.

Vasilescu, Andra, „Deicticele discursive”, în *Text și discurs. Omagiu Mihaelei Mancaș*, Oana Chelaru-Murăruș, Maria Cvasnii Cătănescu, Claudia Ene, Camelia Ușurelu, Rodica Zafiu, Editura Universității din București, 2011.

Vasilescu, Andra, *Construcțiile incidente*, în *Studii și cercetări lingvistice*, Academia Română, *SCL, LXX*, 2019, nr. 1, București, p. 3–31.

Vasilescu, Andra, *Funcțiile discursive ale râsului/zâmbetului*, Academia Română, în Studii și cercetări lingvistice, SCL, Lix, 2008, nr. 2. pp. 605-622.

Vignaux Georges, *L'argumentation, essai d'une logique discursive*, 1976.

Vrij, A., *Detecting Lies and Deceit*. Chichester: John Wiley, 2001.

Vrij, A., *Detecting Lies and Deceit. Pitfalls and opportunities* Chichester: John Wiley, 2011, <https://ereader.perlego.com/1/book/1007525/12> .

Wales, Kattie, *Personal pronouns in present-day English*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Walsh, D.G., Hewitt, J., „Giving men the come-on:effect of eye contact and smiling in a bar environment",*Perceptual and Motor Skills*, 1985.

Weinstein, E.A., „Toward a theory of interpersonal tactics", în C. Backman, P. Second (ed.), *Problems in Social Psychology: Selected Readings*. New York: McGraw-Hill, 1966.

Whiteley, K., Abercrombie, N., *The Authority of the consumer*, London, Routledge, 1994.

Wilson, John, „Come on now answer the question: an analysis of constraints on answers, *Belfast Working Papers in Language and Linguistics*, 5, 1981, p. 93-121.

Wodak, Ruth, *Critical Linguistics and Critical Discourse Analysis*, Lancaster University, 2011.

Yung, Woo-hyun, *Speech Acts of Thank You and Responses to it in American English*, lucrare prezentată la conferința “American Association for Applied Linguistics, 1994”, Baltimore, U.S.A.

Zafiu, Rodica, (2012): „Gen. Sau ceva de genul..", în Dilema veche, nr. 460,6-12 decembrie 2012, URL <[https:// dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul](https://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/gen-sauceva-de-genul)>.

Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2001.

Zafiu, Rodica, „Evidențialitatea” în limba română, disponibil online la <http://cachescan.bcub.ro/2009-05-27/560785> .